

Budapestre vonatkozó ujságcikkek

Szerző: Hegedüs Gy.

Cím: Emlékezések a Végvárosi
huszonöt évére.

Forrás: Pest: Helyp.

3p.

1921. T. I.

(Hely)

(Idő)

(Köt. v. füz.)

(Oldal)

Osztályozás

Tárgy

792

Hely

Végváros

Idő

"1896/1921"

Személy

Emlékezések.

(A Végvárosi elmúlt huszonöt évére.)

Irtá: Hegedüs Gyula.

Ugy gondoltam valamikor, meg most is szomorubb, elégedetlenebb napokon, hogy majd a jó, csendes nyugdíjban, a kis falusi házban, téli esteken, öreg, kopott karosszékben, a kandalló ropogó tüze mellett, könnyes szemmel belemeredve a parázsba, — visszaálmodom a múltat, a szép tarka ifjúságot, a bolond könnyelműségeket, szerelmeket, vagyokat, sikert, bukást, boldogságot, csalódást.

Csendes pipaszóval, egy pohár borocska mellett remélem szedem emlékeimet.

Milyen szép lesz, milyen tarka-barka.

Mégegyszer újra élni a telközlő időket, amikor tele marokkal szórtuk a kincseket. Pénzt, egészséget, erőt, barátságot, szerelmet. Méggyazer felgyújtani a dícsőség tüzeit, újra kipróbálni a adzarak forró emlékein és ami szomorú maradt a régekből, — azt elfujni a pipa füstjével.

— De lesz-e ha a kandallóba? Dohányka a pipába? Borocska a pohárba?

Ej, mikor a múltból akarunk élni — es gondoljunk a jövőre!

Kedves szerkesztő uram — könnyelmű ígéret tettem, mikor megírtam azt, hogy cikket kért tőlem a Végvárosi huszonöt esztendőjének a történetéről és én megígérttem, hogy írok valamit.

Cikket írni huszonöt évről? Vagy egy vastag könyvet?

Cikkbe nem fér bele egy félév emléke sem, könyvet meg egy félév alatt sem lehet írni.

Talán csak úgy átszáguldok rajta és ha belebotlom valamibe, akkor visszatekintek és megnézem, hogy mibe botlottam meg...

1896 május 1. A Végvárosi megnyitásiának a dátuma. Első színhely:

A Baranghok.

Irtá:

Jókai Mór.

Hoppi! Már itt megbotlottam. De a Végvárosi

igazgatói is. Valami ünnepit akartak. A legnagyobb irattak darabot a megnyitóra és úgy megbuktunk vele, hogy három előadás után le kellett venni a műsorról.

Egy hónappal a megnyitó előtt verődöttünk össze. Össze-vissza szedett társaság. Sok ismert ki-tűnő név és sok ismeretlen színlake vidéki komédiás. Egyrésze Aradról, más része Szegedről, Pécsről, egy nagyobb töredéke Kolozsvárról jött fel.

Láncozli Ilka, Delli Emma, Nikó Lina, Harasztí Hermin, Hunyady Margit, Kalmár Pirocska, Fenyvesi Emil, Gál Gyula, Molnár László, Ráthonyi Akos, Szilvási Kornél, Gyöngyi Izsó, Kazaliczky Antal stb.

Szerény Zoltán és Góth Sándor egy hónappal később jöttek.

Magam is itt lödörögtem. Ismeretlen, csunya, sovány fickó, fülembe nyomott nagy cillinderben.

Varsányi Irén kis 17 éves parasztléptű fruska. A színhelykadémiából jött. Valami kis, egy pár szavás magyar lánykát adtak neki a Baranghokban. Emlékszem, hogy Tapolczai Dezst a „naturburech“ vezette ide-oda a Baranghok darabban.

Valami zagyvaság volt ez. Vagy mi nem értették a költőt, vagy a publikum mindkettőnkét. Volt a darabban minden. Felvonulás, nemzeti ünnepek. Magyarok, angolok, Tallérosi Zebulon, urak, parasztlak, frakk és díszmagyar. Töltött káposzta és „buffet“.

(Jókai utasított bennünket, hogy úgy mondjuk ki a „buffet“-ot, ahogy írva van.)

As én frakkom újra kicsit rövid volt. Kínóttam Kolozsváron.

Az előadást prólóg előzte meg.

Lenkei Hedvigre emlékszem. Furcsa és szép volt. A függöny előtt beszélt, valami egyéni és különös nyílt e-vel. A daraból nem maradt meg semmi az emlékezetemben. A nagy költő, az isteni mesemondó, házi köntösének az újjából rázza ki ezt a kis históriát, ami nem volt színpadra való, mert nem volt dráma.

Szerencsére készen voltunk egy másik darab-bal, azaz Bismarckal.

Május 4-én előadtuk az „Allamtitkár urat.“ Fenyvesi Emil játszta a címszerepet. Azonfelül Nikó Lina, Láncozli Ilka, Harasztí Hermin, Kalmár Pirocska, Ráthonyi Akos, Gyöngyi Izsó, Kazaliczky Antal, Szép Aladár. A darab óriási sikert aratott. A színházat egyszerre komolyan vették, sőt némelyek már szidták is. Már nem volt vállveregetés. A Nemzeti Színház egyik nagy művésze már konstátálta, hogy mind az ő tanítványai vagyunk. Egy másik azonban nem jött el a Végvárosi színházba soha életében, mert úgymond: „nagyon nedvesek a falak! Majd ha kiszáradnak!“ Neki sohasem lett elég száraz.

A jó öreg királyunk — Isten nyugtassa meg — Ferenc József ő felsége is megüszte látogatásával az „Allamtitkár urat.“ Azt hiszem, a kiállítás megnyitására jött, nagyon fáradt volt és korán fekvő ember volt és bizony elszunyókált egy kicsit. En egy Bouquet nevű, öreg, zsörtölődő, konyves hivatalnokot látszóttam és fehér kötényvel, ingujjban leiszínhábot vertem egy réztüstben. Az első felvonásban a konyhából jövök egy habverővel a kezemben. Felpislantattam a királyra. Főléb-réd és jót nevetet. A második felvonást már nem várta be Hazament anélkül, hogy az államtitkár láttá volna. A címszereplő t. i. csak a II-ikban lép fel. Akkor írta rólam Kabos Ede, ha jól emlékszem, a „Magyar Szalon“-ban: „egy nagyszerű öreg szí-nész ismertünk benne. Milyen kár, hogy ifjúságát, tehetségére legszebb erőit valahol a vidéken nyomorogta el!“ Huszonöt éves voltam akkor.

Ha behunom a szememet és elgondolkozom magán a darabon, Nikó Linát látom borognonnal a kezében, fennhordott humoros orrával. Látom Láncozli Ilka széke, szép fejét. A finom selyemsuhogásból kicseng a szívhezszóoló, bájos hangja, kacér nevetése. Valami mindent megnemesítő finomság volt a lényében. Látom Fenyvesi Emil gyönyörű profil-ját, rendkívüli eleganciáját.

Hallom a csengétyű vad csilingelését, amint a

szerelmes államtitkár, De la Mare, a nagy jelenetben szerelmi oszrom közben ráül a tásztérre és a hivatalnokok berohannak, persze a legrosszabbkor.

Látom a köztársaság szobrát, melyet Gyöngyi, a nagyszerű inas, befelé fordít, ha hölgylátogató jön az államtitkár urhoz. Nehogy pirulni legyen kénytelen.

És a darab szereplői közül csak hárman vagyunk már a Vigszínháznál, Fenyvesi, Harasztí, meg én.

Ráthonyi Ákos, a későbbi elegáns Daniló, vidéken földesúr. Kalmár Piroska 20 év óta Olaszországban van férjénél. Gyöngyi a Magyar Színháznál, Tapolezai a Városinál. Kazaliczky, Szép Aladár, Magyarai János, Nikó Lina, Láncki Ilka a sírban . . .

És most, hogy egy könyv alkalmatlankodik a szememben, abbahagyom és — majd máskor folytatom.